

31. januar – Nacionalni dan bez duvana



U Srbiji se 31. januara obeležava Nacionalni dan bez duvana pod sloganom „Svaka cigareta smeta”.

Svake godine u svetu usled upotrebe duvana i duvanskih proizvoda prevremeno umre osam miliona stanovnika, od toga najmanje milion nepušača zbog izloženosti duvanskom dimu. Većina smrtnih slučajeva povezanih sa duvanom dešava se u zemljama sa niskim i srednjim prihodima.

Pored raka pluća, upotreba duvana povezana je sa obolevanjem od najmanje 20 drugih malignih oboljenja kao što su: rak bešike, debelog creva i rektuma, jednjaka, jetre, pankreasa, traheje, bronha. Upotreba duvana je i faktor rizika za mnoge druge bolesti kao što su opstruktivna bolest pluća, astma, emfizem, hronični bronhitis, reumatoidni artritis, bolesti potpornog aparata zuba tj. tkiva i kostiju koji okružuju zube i mnoge druge bolesti. Pored toga, upotreba duvana utiče i na reproduktivne organe, pa tako može uticati i na smanjenje plodnosti.

Najčešće korišćeni duvanski proizvodi u Srbiji su cigarete koje svakodnevno puši 27,1% stanovništva starosti 15 godina i više, dok 15,8% svakodnevno puši 20 i više cigareta na dan.

Mere kontrole duvana koje su implementirane u svetu u različitom obimu dovele su do smanjenja učestalosti korišćenja cigareta među odraslima i adolescentima. Međutim, u

prethodnoj deceniji, u svetu i u Srbiji je u porastu upotreba duvanskih i nikotinskih proizvoda koji ranije nisu bili na tržištu ili je njihovo korišćenje bilo ograničeno na neke zemlje ili pojedine ciljne grupe kao što je to u slučaju nargila.

Istraživanja sprovedena u Srbiji pokazuju porast popularnosti drugih duvanskih i nikotinskih proizvoda.

Prema podacima [Evropskog školskog istraživanja o upotrebi psihoaktivnih supstanci među učenicima u Srbiji 2019.](#) skoro svaki peti (17,7%) učenik prvih razreda srednjih škola je bar jednom tokom života probao elektronske cigarete. Učenici navode različite motive za probanje elektronskih cigareta. Najveći procenat (72,3%) učenika prvih razreda srednjih škola koji su probali elektronsku cigaretu su to uradili iz radoznalosti (72,0 % dečaci i 72,6% devojčice). Pored toga, podaci pokazuju da među učenicima koji su probali elektronsku cigaretu samo 18,2% učenika misli da je tečnost za elektronsku cigaretu koju su prvi put koristili sadržala nikotin.

Kao i u mnogim drugim zemljama, u Srbiji su se prethodnih godina na tržištu pojavili zagrevani duvanski proizvodi (HTPs – Heated Tobacco Products). Kod ovih proizvoda duvan se zagreva na nižoj temperaturi u poređenju sa pušenjem cigareta, čime se stvara aerosol koji sadrži različite supstance. Radi se o proizvodima koji sadrže nikotin i koji kod mladih koji nikada nisu koristili druge duvanske proizvode može dovesti do stvaranja zavisnosti i prelaska na druge duvanske proizvode. Zbog činjenice da su ovi proizvodi novi na tržištu, nema dovoljno podataka o dugoročnim efektima njihovog korišćenja. U Srbiji je ove proizvode ikada tokom života koristilo 7,0% učenika prvih razreda srednjih škola. Stoga se u okviru Nacionalnog dana bez duvana naglašava da upotreba svih proizvoda koji sadrže nikotin izaziva zavisnost, a da su mladi posebno osetljivi na njegovo dejstvo.

Pored toga, u okviru obeležavanja ovog datuma u Kalendaru zdravlja pušači se podstiču da ostave pušenje. S tim ciljem Institut za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut” je u junu 2022. godine pokrenuo besplatnu telefonsku liniju. Odgovori na pitanja pušača koji razmišljaju da prestanu da puše ili su to već odlučili, kao i onih koji su već prestali i pokušavaju da održe nepušači status, mogu se dobiti svakog radnog dana od 11 do 14 časova pozivom na broj 080 020 0002.